

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Under juni, juli, augusti och september utkommer
Dagny med endast ett häfte månatligen.

1900

Ny följd III årg.

Häft. 13—14

TIDSKRIFT FÖR

SOCIALA OCH LITTERÄRA INTRESSEN

UTGIFVEN AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

ORGAN FÖR

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET, FÖRENINGEN FÖR VÄLGÖRENHETENS ORDNANDE
OCH FÖRENINGEN HÅNDARBETETS VÄNNER

REDAKTÖR: **LOTTEN DAHLGRÉN**

INNEHÅLL:

- CECILIA BÄÄTH-HOLMBERG: Skola vi taga vård om våra fabriksflickor? (Forts.)
LILLY ENGSTRÖM: Från Norge och det stora skolmötet.
L. D-N: Intryck från ett sommarslott.
KLARA JOHANSON: En drömmares visor.
CÉCILE GOHL: Alliance nationale de sociétés féminines Suisses.
Litteratur: K. B.: En drömmares dagbok af Henri-Frédéric Amiel.
Föreningsmeddelanden.
Från skilda håll.

SVECIA,

Olycksfall-försäkringsanstalten **GOTHIA.**

Afslutar olycksfallförsäkringar på liberalaste och tidsenligaste vilkor.

Hufvudkontor: Regeringsgatan 3, 2 tr.

Solidt, tidsenligt Lifförsäkringsbolag.
Ömsesidighetsprincip. — Svensk dödlighet.

Kontor: Regeringsgatan 3.

K. M. LUNDBERG
Textilafdelning, Thyra Gråström.
Frdiska och påbrjade Broderier på siden, kläder, Hirt- och yllestramtj,
passande för Dukar, Portierer, Mattor Kuddar, Serveringsdukar m. m. Mönster
utlyras. Requisitioner från handsorten ombesörjas pr omgående.

Bröderna Påhlmans Skrif-, Språk- & Handelsinstitut,
Stora Vattugatan 2, 1 och 2 tr. upp, Stockholm, A. T. 84. Riksb. 50 06.
Fulständig Handelsskoleverk. Arskurser, Terminskurser, 3 mån.
kurser samt kurser i särskilda ämnen. Undervisningen består af
17 ämnen. Anmälningar och uppljysningar kvard. dag. Nya elever
mottagas. **Prospekt** gratis på begäran. Skrifstinuaten fortgår
oförändrad. Söndagslek. 9—11 f. m.

Största lager af
Duktyger,
Lakans- och Örngåttslärfter,
Handdukar, Hollands, Madapolam,
Piqué, Broderier & Spetsar.
Specialité: **Damutstyrslar,**

hvilka förfärdigas å egen Syatelier och levereras fullt färdiga, märkta och tvättade.

Egen Tvätt- och Strykinrättning jemte Ångmangel.

K. M. LUNDBERG, Stureplan.

Fredrika-Bremer-Förbundets
Byrå

54 Drottninggatan, kl. 11-4.

Råd lämnas i juridiska, ekonomiska och hygiena frågor.

Upplysningar lämnas angående *läroanstalter* och *arbetsområden* tillgängliga för kvinnor.

Anmälningar mottagas till inträde i förbundets *sjukkassa.*

Äfven personer, som icke äro medlemmar af förbundet, kunna blifva delegare i densamma.

Byrån mottager anmälningar af *nya medlemmar.*

Byrån mottager prenumeration å *tidskriften Dagny.*

För kapitalister, särskildt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna öfverlämna värden af sina värdepapper och skötseln af sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet af det anförtrodda uppdraget äfvensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatafdelning *(Lilla Nygatan 27, expeditionstid 10—4),*

som under garanti af **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning af enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatafdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatafdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenten influtna medel. Vidare efterser Notariatafdelningen utlottningar af obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blifvit utlottad, samt lämnar förslag till ny placering af det ledigblifna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatafdelningen, underrättar Notariatafdelningen gäldenären därom att räntorna å in-teckningarna skola till afdelningen inbetalas, hvarefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatafdelningen att in-teckningarna blifva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos afdelningen deponerad in-teckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada.

Förvaringsavgift: 50 öre för år pr 1,000 kronor af depositionens värde, dock ej under två kronor.

L'HUMANITE NOUVELLE

Revue internationale illustrée

Sciences, Lettres et Arts

Paraît mensuellement en un volume in 8° d'au moins 128 pages.

La Revue ne publie que de l'inédit.

Directeur scientifique: **A. Hamon.** Directeur littéraire: **V. Emile-Michelet.**

L'HUMANITE NOUVELLE

est la moins coûteuse, la mieux faite, la plus complète et la plus indépendante de toutes les revues.

L'HUMANITE NOUVELLE

traite de: Sciences mathématiques, Physiques, Géographiques, biologiques, Lettres, Arts, Sociologie, Economique, Politique, Philosophie, Religion.

L'HUMANITE NOUVELLE

publie des articles dus aux meilleurs auteurs de tous les pays.

Dans chaque numéro il y a des chroniques littéraire, artistique, théâtrale, politique, une revue des livres et revues des toutes les langues et de tous sujets.

Aucune Revue ne peut rivaliser avec **L'HUMANITE NOUVELLE.**

Envoi d'un numéro spécimen gratis sur demande.

Abonnements. Union postale: un an 18 fr.; 6 mois 9 fr. Le n:o I, 75.

France et Belgique: un an 15 fr.; 6 mois 8 fr.; Le n:o I, 50.

Librairie **C. Reinwald. Schleicher Frères**, éditeurs.

VI, Paris 15, rue des Saints-Pères. VI.

Pristäflan

Fredrika-Bremer-Förbundet

utfäster härmed ett pris å **300 kronor** för den bästa, prisvärdig befinnna skrift öfver ämnet:

Betydelsen af den gifta kvinnans myndighet för henne själf och för samhället.

Skriften bör innehålla en kortfattad redogörelse för den gifta kvinnans nuvarande rättsliga ställning i Sverige och i samband därmed något beröra den olika ställning, som i detta afseende intages dels af den ogifta kvinnan, dels, i vissa andra länder, särskildt Norge och Danmark, äfven af den gifta kvinnan.

På grundvalen af denna framställning böra — för att klargöra betydelsen af den gifta kvinnans myndighet — framhållas de allmänt mänskliga rättsprinciper, som kränkas genom hennes omyndighet inför lagen, samt de kulturella insatser, som därigenom gå förlorade för samhället.

Med pris belönad skrift betraktas som Förbundets egendom.

Täfstingskrift, hvilken ej bör öfverstiga ett tryckark vanlig oktav, skall inlämnas till **Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, Stockholm, Drottninggatan 54, senast den 1 december 1900** och vara åtföljd af förseglad sedel, innehållande författarens namn och adress.

Skola vi taga vård om våra fabriksflickor?

(Forts. fr. nr 12).

Denna tanke — att förvandla kasernerna för fabriksarbeterskor till goda uppfostringsanstalter, till verkliga *hem*, där den unga flickan finner skydd både till kropp och själ — synes mig storartad och efterföljansvärd.

Än mer, afsikten är ej enbart att skydda den oerfarna flickan från förförelse och förfall samt sätta henne i stånd att en gång som hederlig, duglig kvinna fylla en arbetarehustrus alla plikter; den är äfven att åt *landsbygden återgifva* de kvinnor, som strömmat därifrån till fabriksverken, att sätta dem i stånd att såsom burgna, oberoende människor slå sig fram på egen hand. Ty bestämmelserna inom »hemmet» äro sådana, att då en flicka vistats här 6—8 år, är åt henne af hennes dagslön insparad en summa af 1,000—1,500 mark, för hvilken en liten egendom kan inköpas (af statsdomänerna), bestående af t. ex. 4 »morgen» åker, 2 morgen äng, boningshus, lada, stall, lefvande inventarier: en ko, en gris och ett antal höns, jämte därtill erforderliga »döda» inventarier: utsäde, hö och halm o. s. v. En del af köpeskillingen får på goda villkor stå som intecknad skuld.

En flicka som vid 14 år, lägsta åldersbestämmelsen, gått in i ett Mädchenheim och stannat där under ordnad arbete, skulle alltså vid 22 års ålder vara ägarinna till en liten landtgård.

Detta låter sagolikt, men är ändock faktiskt och säkert grundadt i »hemmens» organisering.

För att åstadkomma ett sådant hem för fabriksflickor måste två för handen varande kraf sammanjämkas:

1) Fabriksägarnas behof af pålitliga arbeterskor, som icke genom nattliga utsväfningar och dålig kost bli odugliga för ett regelbundet och omsorgsfullt arbete; de förra måste äfven vara säkra om att arbeterskorna alltid fulltaligt infinna sig till sitt arbete.

2) Arbeterskornas behof, de unga flickornas, att erhålla dels tillräcklig aflöning — då den de få som tjänarinnor är allt för liten att säkra dem en tryggad framtid — dels att erhålla skydd

och att uppfostras till ej blott fabriksdetaljarbeterskor utan till verkliga husmode:ligt dugliga kvinnor.

Dessa båda kraf hafva i professor Zimmers Mädchenheim funnit ett enande centrum.

Hemmet förestås af en styrelse, som är sammansatt dels af dess egna målsmän inom diakoniföreningen, professor Zimmer naturligtvis själfskrifven, hvilka framför allt se på de unga flickornas intressen, dels af arbetsgifvarna, respektive fabriksägare. Genom detta så sammansatta kuratorium kan hvarje konflikt lätt biläggas. Ett aflöningsminimum är fastställt allt efter flickornas ålder — de yngsta få som sagdt ej vara under 14 år —; härigenom äro arbeterskorna skyddade för lönenedsättning, medan fabriksägarna äro säkra för arbetsinställelse och veta sig äga en god, duglig, pålitlig fast arbetsstyrka.

Af den unga flickans dagspenning tages en del att betäcka »pensionskostnaden», d. v. s. bostad, mat, tvätt, undervisning, medan en del afsättes för hennes framtid, och är denna del så beräknad, att den med ränta på ränta efter sex år skulle, som sagdt, utgöra 1,000 mark.

Man anser det med rätta farligt att åt outvecklade barn öfverlämna ett fritt handhavande af arbetslönen. En liten fickpenning får enhvar, och när det är fråga om t. ex. hjälp åt föräldrar, tages denna ur den för besparing afsedda delen, dock alltid af styrelsen och under dennas kontroll.

Det var i Dieringhausen (Rhenprovinserna), som ett första Mädchenheim blef öppnadt. Det står i förbindelse med endast en fabrik, det närbelägna Mühlenthaler-spinneriet, och dess skyddslingar hafva i denna omständighet ytterligare ett stöd och skydd. Det är afsedt för 100 flickor, och ett af villkoren att bli antagen är god folkskolebildning. Antalet blef genast fullt och många ansökningar om inträde måste vägras. Hemmet förestås af en af diakoniföreningen utbildad husmoder, som äfven är lärarinna och som till sin hjälp har en eller flera »syster», hvilka äfven äro skyddslingarnas moderliga väninnor och rådgifvarinnor. Dessutom är prästen i församlingen det manliga stöd, som hemmets ledarinnor i påkommande fall ha att vända sig till.

I Mühlenthalerfabriken erhålla de unga flickorna en daglig lön af 1,10—1,90 mark; kostnaden i hemmet går i allt till 65 pf. Råsten är alltså sparpenningen, som skall grunda den unga flickans oberoende.

När flickorna om e. m. komma hem från fabriken, väntar dem en tvångsfri, glädttig undervisning i alla grenar af husligt arbete jämte några andra ämnen. I regel längta de till kvällarna; de äro ingalunda trötta att kunna göra undervisningen sig till godo, utan betrakta denna som ett nöje och en uppfriskning.

En sådan »kurs» varar tre år och omfattar: religionsundervisning genom lefnadsskildringar samt bilder ur historiens och naturens lif; sång; räkning; bokföring och brefskrifning; det nödvändigaste af hälsoläran samt sjukvård; huslig ordning, tvätt, strykning, de för en kvinna nödvändigaste handarbetena, enkel matlagning jämte beräkning hur hon skall ställa inköp och hushåll efter en arbetares årsinkomst, i fall hon blefve gift med en sådan; 3 kvällar i veckan får enhvar deltaga i den *praktiska* matlagningskursen, bakning m. m.

Utträde ur hemmet kan ske med 14 dagars uppsägning. Flickor som uppföra sig illa bli utan vidare bortvisade.

Detta första försök utföll så lyckligt, att man inom några månader upprättade ännu ett hem invid samma fabriks filial, den stora kamgarmsfabriken Glücksbrunn i Schweina-Liebenstein i Thüringen. Och senare på hösten — jag vistades då i Cassel för att bl. a. närmare studera därvarande utmärkta »Töchterheime» — kom just professor Zimmer dit, på väg till Hagen i Westphalen, dit han blifvit kallad af en del stora fabriksherrar, hvilka önskade hans hjälp till upprättandet af flera dylika hem för fabriksflickor. Minnes jag rätt, beslöts å denna sammankomst stiftandet af fem nya hem enligt mönster från Dieringhausen-Glücksbrunn.

* * *

Det var en strålande, högblå septembersöndag jag återkom till denna min älsklingsplats, Liebenstein i det sköna Thüringen. Men denna gång hann jag endast flyktigt besöka de ställen, som förut i lyckliga sommandagar blifvit mig så kära.

Längs den buktande, backiga, af spetsiga popplar skuggade chaussén går vägen till det närbelägna Schweina, en af dessa Thüringens stora industribyar med omkring 3,000 invånare.

När man följande den grunda, af plaskande ankor och gäss fyllda Schweina-ån passerat den långsträckta byn och just där vägen viker af åt hertigen af Sachsen-Meiningens härliga sommarslott Altenstein, ett af de vackraste i Tyskland, står man invid en hög, grå trevåningsbyggnad, onekligen af ett något fängelseaktigt yttre

och liggande å en af häckar och buskar inhägnad stor gårdsplan.

Detta är *Glücksbrunn*, det nya hemmet för fabriksflickor, förut fabriksbyggnad, nu ändrad till boningshus. Dess inre är också helt olika dess tunga yttre. Här är allting ljusst, treftigt, gladt, och man får från första ögonblicket ett godt och vänligt intryck.

Ledsamt för mig voro en stor del af de unga flickorna jämte hemmets »Oberin» eller ledarinna på en liten utflykt åt skogarna vid Liebenstein.

Men den biträdande systemen var hemma, jämte en del af de yngsta flickorna, samtliga från Galizien och Siebenbürgen.

Det var ett soligt, gladt litet mottagningsrum, hvori jag en stund hvilade efter promenaden och tog del af de särskilda förhållandena vid detta hem. Det hade varit öppet endast sedan den 1 juni och var delvis ännu icke fullt i ordning. Därför hade man af de 60 anmälningar, som vid hemmets öppnande ankommit, endast kunnat mottaga 40; halfva antalet af dessa var just från Galizien och Siebenbürgen. Sedan dess hade en stor mängd föräldrar bedt om inträde för sina döttrar; nu var således det bestämda antalet 100 mer än fyllt.

Dessa hundra flickor hade alla arbete å det tätt invid liggande kamgarnsspinneriet, hvilket dessutom sysselsatte ännu 100 arbeterskor.

De å hemmet boendes ålder växlade mellan 14—20 år och deras aflöning var därefter.

De yngsta, som sysselsattes med att knyta trådar, fingo 4,50 mark i veckan, jämte fri middag, eller 12 pf. om dagen i och för denna; de äldres lön var 9 mark pr vecka. I afgift för bostad, mat, undervisning m. m. betalade hvar och en af pensionärerna 45 pf. om dagen eller 3,15 pr vecka. För de äldre flickorna är sålunda den af hemmets kuratorium förvaltade sparpenningen ingalunda obetydlig, och man kan lätt förvissa sig om att beräkningen af 1,000 marks kapital med ränta på ränta efter 6 års arbete och vistande i hemmet är fullt säker.

Arbetstiden var för de äldre från 8—12 f. m. och från 1— $\frac{1}{2}$ 7 e. m. De yngre flickorna arbetade $1\frac{1}{2}$ timme mindre.

På min fråga, huru försöket med dessa nya »hem» tycktes utfalla, svarade systemen, att i Dieringshausen hade hittills allt gått förträffligt. Här i Glücksbrunn hade det varit svårare att så att säga bringa alla dessa hufvuden under en hatt, enär flickorna här voro från så helt skilda håll, en del från Berlin, en del från Syd-tyskland, från andra länder o. s. v.

Också hade man varit tvungen att bortvisa några oroliga element, som ej kunnat betvinga sin böjelse att ha »natten ledig.»

För öfrigt tycktes den storm redan börja lägga sig, som af de andra fabriksarbetarna i Schweina, manliga som kvinliga, rests mot dem som bodde i hemmet.

Dettas ordningsregler voro gifvetvis ganska stränga; så t. ex. fingo de unga flickorna ej vara ute om aftnarna längre än till kl. 8; endast å den häckinhägnade gården fingo de efter denna tid leka eller promenera, hvilket de också gärna gjorde.

Men detta hade föranledt deras arbetskamrater att spefullt håna dem för det de gått in i »tukthus» o. s. v., och det hade åtskilliga af dem ej haft moraliskt mod att bära, utan hellre lämnat hemmet och dess skydd.

De unga fabriksarbetarna i Schweina hade till en början hållit mycket ofog utanför huset och på allt sätt sökt locka flickorna att bryta mot hemmets föreskrifter. Emot detta hade dock såväl hemmets kuratorium som fabriksägarna i nejden ingripit.

I stort sedt voro flickorna dock, som sagdt, lifligt intresserade af undervisningen och det goda kamratlivet.

Så långt hade man redan hunnit, att det lilla utmärkelsetecken i dräkten, en liten hvit mössa eller hvad det nu var, som visade att de tillhörde »hemmet» och som först ansågs som en skam att bära, nu blifvit ett hederstecken, hvaröfver de voro stolta, så mycket mera som de både i och utom fabriken blefvo bemötta med mera aktning än andra arbeterskor. De bildade så att säga en elittrupp inom sin klass, och känslan häraf sporrade dem än ytterligare.

Lokalerna i detta Mädchenheim äro, som jag redan antydt, glada och inbjudande. Tolf smärre sofrum finnas, alla med oljemåladt golf, limfärgade väggar, paneladt tak, höga och ljusa och afsedda för 3 personer hvart. Dessutom finnes en mycket stor sofsal för 50—60 flickor och med höga fönster å båda långsidorna. Genom en rad stora dubbelskåp är salen delad i två hälfter och dessa åter genom rödhvita bomullsgardiner i smärre rum med 4 bäddar i hvarje; två stora tvättafdelningar finnas med långa rader af tvättdon, små speglar m. m.

Allt vittnade om största ordning och renlighet. Från fönstren, genom hvilka den sammetslena ljufliga Thüringerluften strömmar in, har man en underbart skön utsikt öfver en af de vackraste dalarna i Thüringerwald och högt å den skogklädda åsen tronar Altensteins slott. Kort sagdt, det hela är så tilltalande, så »lättande» för sinnet,

ger så starkt intryck af hägnad och lugn att äfven bättre vanda kvinnor än dessa fattiga flickor skulle här kunna finna sig väl.

I en rymlig och solig matsal sutto några af de galiziska arbeterskorna, ännu icke på långt när vuxna kvinnor. Deras ögon tårades, när de talade om sina aflägsna hem, men med värme i rösten prisade de det nya, som de här funnit, och den vänliga vård, som ägnades dem.

»Wir sind hier zu Hause, ganz wie zu Hause» — sade en.

»Und noch viel besser», tillfogade en annan sakta.

Detta är också min öfvertygelse. I de flesta fall komma dessa Mädchenheime att åt fattigmans barn gifva en själsutbildning, en själsuppfostran, som de aldrig kunna få i de egna hemmen.

Jag är fast förvissad om att professor Zimmers nu förverkligade tanke skall bära stor och välsignelsebringande frukt; jag tror den skall växa ut till en verklig lifssak för de stora industriländerna, hvilkas arbetskvinnor länge nog varit behandlade endast som varelser så lågt stående, att de aldrig tagits med i räkningen annat än som »arbetskraft.»

Kunde då icke denna tanke *i tid* realiseras också hos oss? Är det nödvändigt, att generationer af svenska kvinnor skola gå under, innan man tänker på att de äro medmänniskor och icke döda maskiner, som kastas bort, när deras arbetsförmåga är förbi?

Vore det ej rent af praktiskt att på sätt, som i Tyskland nu sker, söka i stället öka deras arbetsduglighet och förlänga den?

Huru olika var ej uttrycket i de små galiziskornas ansikten mot det, som jag nyss såg hos de unga svenska fabriksflickor jag antydt i början af denna uppsats!

För de förra finnes en framtid, efter *deras* förhållanden lugn och trygg och med eget hem. De kunna nå den genom eget ärligt arbete och genom att låta sig ledas af de människovänliga händer, som nu utsträckas mot dem.

För de senare?

Hvad öde gå de svenska fabriksflickorna till mötes?

Cecilia Bååth-Holmberg.

Från Norge och det stora skolmötet.

I.

Kära Redaktör! Att skriva om det stora skolmötet, som du bad mig om, är ingen lätt sak. För det första därför att alla tidningar varit uppfyllda af stenografreferat öfver detsamma, och för det andra därför att med bästa vilja i världen kan man ej vara mera än på ett ställe i sänder, och mötet arbetade samtidigt på 5 eller 6 olika afdelningar. Låt mig därför först få skriva en inledning. Om nu denna möjligen kommer att i längd öferskrida själfva ämnets behandling, så får du vara öfverseende och icke sätta en typisk skolkrias måttstock på mitt skriferi. Att mötet för många lärare och lärarinnor haft en mycket angenäm inledning beror i första hand på att vår järnvägsstyrelse beviljade prisnedsättning (halft pris) redan från juni månad; man kunde därför för billigt pris resa till någon af våra egna fjällbygder, t. ex. Jämtland, eller till Norge.

Redan den 12 juni var jag i Kristiania. Ändamålet med min vistelse därstädes var närmast att besöka några af stadens flickskolor, då som bekant de norska skolorna arbeta äfven under juni månad. Jag vill emellertid afråda alla dem, som vilja skaffa sig en verklig föreställning om de norska skolorna och deras arbete, att använda juni månad till studietid. Då vänder sig nämligen skolarbetet hufvudsakligen kring den stora axel, som heter förberedelse till den stundande examen och framför allt till »middelskoleexamen»*. För vår svenska icke-examensvanda uppfattning förefaller denna axel alltför dominerande i skolans lif såväl för lärare som lärjungar. Enligt alla skolföreständares och föreståndarinnors utsago skulle september och oktober vara de lämpligaste månaderna för att studera norskt skollif. Man arbetar då i ro och lugn — man har nästan 8 månader kvar till examen. Jag öfvervar examen i flere ämnen och måste intyga, att den hade en ganska privat karakter. Examinator sysselsatte sig en hel timme med omkring 7 flickor, klassen var nämligen delad i grupper; en censor och oftast skolans föreståndare voro de enda närvarande. I »Olaf Bergs skole» var

*) Denna examen afläggas vid 15—16 år och öppnar tillträde till en del praktiska banor. »Artium» (studentexamen) afläggas af dem, som så önska, 3 år senare.

jag med om skolkökets middelskoleexamen. Den var både teoretisk och praktisk och tycktes mig lämna de bästa möjliga resultat man kan vänta i förhållande till den korta undervisningstiden (2 tr i veckan). Flickorna lagade mycket god mat.

Då emellertid skolans lägre klasser voro relativt utanför examensinflytandet, besökte jag dessa. Det var en glädje att höra de små — gossar och flickor — läsa upp utantill stycken af sitt lands skalde. De läste sannerligen med känsla och öfvertygelse, de små — man kände, att hvad de läste upp var deras andliga egen- dom. De ha också källor att ösa ur! — Det möter inga svårigheter att vinna tillträde till skolorna i Kristiania, man blir öfverallt mottagen på det vänligaste sätt.

Men Kristiania har mycket annat att bjuda på än skollif. Kristiania har på de 10 sista åren blifvit en storstad. Den som har sin bostad i hörnet af Karl Johans- och Akersgatorna får vara med om en »færdsel» och ett lif, som man icke ser på många ställen i Stockholm. Hvad som icke minst bidrager till detta intryck af storstadslif är de elektriska spårvagnarna. Jag kunde skriva ett helt kapitel om dem. De göra ett outplånligt intryck. Jag har först njutit af dem under en tid, då man gick så litet som möjligt för den tryckande hettans skull, och sedan under skolmötets dagar, då man gick så litet som möjligt för det ösande regnets skull. Dessa härliga vagnar genomkorsa staden i alla riktningar och äro försedda med stora spegelblanka rutor, så att man njuter af en fri utsikt. Om aftnarna äro de upplysta med 8 stora elektriska ljus i slipade glaskupor. Man är midt i en illumination och åker som i en ofarlig och stadgad fyrverkeripjes. Man kan ej annat än sända känslor af medlidande och sorg till våra stackars spårvagnshästar och känslor af skam till de små fotogenlamporna i våra spårvagnar. Men man måste vänja sig vid dessa elektriska vagnar. De första dagarna är man öfvertygad om att man måste bli öfverkörd vid en eller annan gatukorsning — men då man ser, att hvarken andra människor, droskhästar eller hundar äro rädda eller bli öfverkörda, så upphör man själf att vara rädd. Dessa elektriska vagnar synas mig vara ett slående exempel på ett drag i våra bröder norrman- nens lynne: när de finna en sak god och användbar, så genomföra de den helt enkelt. De behöfva icke lång betänketid. Och med de elektriska vagnarna har det lyckats förträffligt!

Hvad som för öfrigt genast faller oss i ögonen i den norska hufvudstaden är rikedomerna på trädgårdar och planteringar. Kristi-

ania har verkligen en stadsdel med trädgårdar och landtliga hem; villorna äro icke förvandlade till stenkaserner. Det lönar mödan att spatsera t. ex. utefter Drammensveien.

När skolorna sluta, då flytta alla, som det kunna, ut på landet, till villor i närheten eller oftast till bondgårdar eller sanatorier. Studenterna ta ränseln på ryggen och bege sig till Jotunheimen, där är det äkta turistlivets medelpunkt. Den är ej en god norrman, som ej gått öfver en brä eller rott på en fjällsjö. Skola och hem fostra också barnen till att älska sitt land och dess natur.

Af Norges stora dalar är Gudbrandsdalen den, som under de senaste åren dragit till sig de flesta »landliggere». Detta i följd af den nya järnvägen i denna dal. Där växa de nya stora sanatorierna upp.

Men följ mig nu i stället till Valders, där det ännu ej finnes järnväg och mycket få sanatorier. Blif ej rädd för vägen; vi kunna färdas mycket bekvämt ditupp. Vi resa först på järnväg förbi Drammen upp till den vackra sjön Spirillen; så gå vi ombord på järnvägens nya bekväma ångbåt, som för oss upp till Sörum. Där välja vi oss genast ett »køretøi» efter behag: »kaleshevogn», kariol eller fjäderkärra — helst det senare, ty i kärra kan man se sig omkring och man åker bra. Skjutsen blir visserligen litet dyr, men som ersättning lefver man så billigt däruppe i Valders. Redan under den första milen ha vi blifvit goda vänner med vår skydsgut. Natten tillbringa vi på Fjeldheim, där vi söfvas till ro af den stora forsen. Följande morgon fara vi på den nyanlagda vägen, som slingrar sig fram på branten af en fjällvägg — ett sannt vägbyggnadskonstens mästerstycke. Vi kunna se den klara ljusgröna Beina nere i den djupa fjällklyftan; i fjärran se vi snöfjällen. Detta är något annat än att sitta instängd i en järnvägskupé och andas stenkolsrök. Här strömmar fjälluften oss till mötes. På eftermiddagen äro vi framme vid vårt mål, Volden i Vestre Slidre, 1300 fot öfver hafvet. Här har du skogklädda åsar, snöfjäll, den stora fjorden och vackra blomstrande ängar. Och här är ej dystert eller ödsligt — därborta ligger den gamla kyrkan och prästgården och strax bredvid doktorsbostället och åtskilliga gårdar. På Volden, där högst 20 gäster rymmas, blir du snart hemmastadd, och ställets värdinna har dessutom den husmoderliga egenskapen att kunna locka fram allt som är godt och gladt och friskt hos sin stora familj — och vi höra snart alla till familjen. Du har mycket snart glömt, att du bor i ett pensionat; du lefver i ett godt norskt hem.

Att lefva här i Slidre, det var verkligen en god förberedelse till det stora nordiska skolmötet, ty här växer skandinavismen af sig själf. De tre nordiska språken ljuda om hvarandra. Men detta är icke något utmärkande för sommaren 1900. Här mötas norrmän, danskar och svenskar hvarje sommar; här knyts nya vänskapsförbindelser och här stärkas gamla. Här slås många starka trådar in i de band, som binda oss Nordens tre folk samman.

Men innan vi fara ned till skolmötet, låt oss fylla våra lungor med högfjällsluft. Följ mig därför upp till Frikstadssättern, som ligger 3,000 fot högt. Vi komma ditupp på 3 timmar. Vi ro först öfver fjorden; kanske har du ej förr sett lommen, simfågeln, som ibland springer på vattnet och ibland dyker, så han försvinner på en stund — här har du honom. Och där invid ön ser du en hel rad andungar. Vi gå i land vid Frikstad gård, och så bär det af uppåt, uppåt. Stigen är styckevis brant och går genom de små »pladserne» (torpen) och genom granskogen. Efter 1½ timmes gång äro vi uppe, men lyckligtvis ej framme. Nej, nu kommer det allra bästa — nu äro vi uppe på den stora fjällvidden. Vi kunna ej längre se ned i bygden, men i stället se vi i norr Jotunfjällens hvita bräer och svartglänsande toppar och i öster de långa blå åsarna, som gränsa mot Gudbrandsdalen. På fjällvidden är det lätt att gå — inga backar, och den friska fjälluften borttager hvarje känsla af trötthet. Tro ej, att den stora fjällslätten är enformig, nej den är beklädd med en matta, väfd af den mörka dvärgbjörken, den ljusgråa sälgen och det blågröna enriset. En så vacker matta har du aldrig sett förr. Nu höra vi korna råma, fåren springa förskräckta i en lång rad och vi höra getter bräka — snart äro vi framme vid sätern. Vårdinnan, min gamla goda vän, den vänliga Maren, tar emot oss. Hon dukar upp säterkost: gul mjölk med »Valders-klining» och andra goda kakor. Till middag få vi »flödegröd» och pannkakor och till kaffet gräddvåfflor; till kvällen vankas sur mjölk med tumstjock grädde i en stor träbunke, färskt smör och mesost. All vanlig mat att förtiga.

Bredvid sin säter har Frikstadgårdens ägare byggt upp ett trefligt tvåvåningshus, där han tar emot sommargäster. Och det är sannerligen härligt att lefva en tid däruppe. Men man måste antingen rida eller gå dit upp, ty den utlovade körvägen låter ännu vänta på sig. Visserligen finnes det personer, som åkt upp i en kärra, men detta sätt att färdas beskrifves af alla dem, som varit med därom, som något i hög grad uppskakande; man lär behöfva

ett helt dygn för att åter komma i jämvikt. Däremot, att rida upp i Frikstadgårdens gamla brudsadel, det är som att sitta i en länstol och sakta färdas upp i luften.

Vi vilja stanna öfver natten, men på eftermiddagen göra vi en liten fjällvandring; vi gå upp på »Vesle Syndin», som ligger rätt öfver prästsättern, för att se på utsikten. Vi stå midt i den fjällvärld vi se omkring oss. Du kan aldrig få en bättre karta öfver den del af Norges land, som ligger »en trappa upp». På de milsvida slätterna ser du blänkande fjällvatten och risslande bäckar, klungor af sätrar med sina gröna vallar och som ramar åsar och fjäll. Du vet ej heller hvad färgprakt och belysningar vill säga, förr än du varit här uppe. Och så kan du få se fjäll-lemlarna kila mellan stenarna, ripungarna hoppa fram ur buskarna och så den lilla fina vadaren med sitt röda bröst, han som af fjällfolket kallas »fjeldplisteren» efter sitt hvisslande ljud (plistre = hvissla). Men nu äro vi åter vid sätern och den lilla rödkindade Beret har ordnat våra rum. De äro alldeles lagom civiliserade för att vara till fjälls: ljusa och luftiga med bjälkväggar och trästolar, och så en bred skön säng med — resärmadrass. Det är nämligen så, att då turistcivilisationen drog fram genom Valders, representerades den af bland andra en sadelmakare, som stannade på alla gästgifvargårdar och hotell och gjorde afstickare upp till fjällsanatorierna och »lavede springfjærmadrasser». Den sadelmakarens namn borde hållas i ära eller kanske hellre deras, som rekvirerat honom.

Följande dag vända vi åter ned i bygden — det kan ej hjälpas. Min danska vän har varit uppe redan kl. 6 för att fotografera. Hon har nämligen en kamera, och i den har hon förevigat gamla bedstemon, som är nära 80 år, Maren och alla hennes barn och därtill kor, får, getter och åtskilliga fjällväxter. Vi göra en titt ned i »Italien», som ligger strax nedanför sätern. Det är en dansk artilleriofficer, som förlänat stället detta sydliga namn; där växer nämligen en björkskog, i hvilken man kan finna ett relativt skydd, då den barska fjällvinden ibland far alltför hårdt fram kring säterns närmaste omgifningar. Då du hör talas om fjällets björkar, skall du ej tänka på slättlandets romantiska och förnäma hängbjörkar. Fjällets björkar se på afstånd ut som en samling äppelträd och plummonträd, högre bli de ej. Och ser du närmare på en sådan fjällbjörk, så kan du se hur den kämpat för tillvaron; stammen går ofta i sicksack, bladen äro tjocka och läderartade och fjällvinden har farit hårdt fram i kronan. Ofta hänger en svart laf som stora sorg-

florsfestoner ned från grenarna. Men vi få ej dröja bland Italiens träd; vi plocka endast med oss några af fjällets fagraste små blommor, den högblå gentianan och den röda fjällnejlika; i våra hattar sätta vi dvärgbjörksris. Så bär det af ned igen! Vi återse den blanka fjorden och den vänliga bygden och så fråga vi oss själva: hvilket är fagrast, fjället eller dalen? Jag kom då ovillkorligen att tänka på en liten flicka, som då hon blef tillfrågad, om hon ville ha plättar och sylt eller bakelse, genast svarade: »Om jag kan få lof och få plättar och sylt och bakelse». Ja, fjället är friskt och härligt och dalen är ljuflig och skön.

Den 4 aug. skulle jag lämna Slidre för att fara till skolmötet. Det kändes hårdt att vända ryggen åt den härliga naturen och att skiljas från alla Slidrevänner, ej minst från de danska vänner, som med sång och musik förljufvat våra aftnar. Ja, det ville till en dags åkning i regnskurar och en half dags inpackning i Vestbanans järnvägskupé för att få bukt med friluftskänslorna och för att komma ihåg, att man också skulle vara pedagog. Men i mörka vinteraftnar kunna vi i minnet låta de ljusa sommarkdagarna i skogen vid Slidrefjorden komma åter med sol och fjällluft.

(Forts.)

Lilly Engström.

Intryck från ett sommarslott.

Hvilken stämning hvilat det ej öfver våra gamla lustslott! Och förunderligt, här verkar icke tiden utplånande. För hvart år tyckes stämmningsfullheten bli allt intensivare. Det kommer väl däraf, att lustslotten alldeles förlorat den karakter som ligger i namnet: att vara till för det kungliga hovets lust och förnöjelse. Nu ligga de nästan året om tomma och öfvergifna, som vackra minnen blott från ett förflutet, och växa år från år, oberörda af tidens växlingar, in i stämmningsfullhet och poesi. Att de med våra dagars pietetsfulla omsorg för allt hvad historiskt minnen heter underhållas och bevaras som dyrbara klenoder, lämnade i den svenska statens vård, borttar ingenting af deras behag. Det hvilat tystnad och ro, kanske något af enslighet och vemod öfver de gamla

slotten, men ej ett spår af förfall, som hur pittoreskt detta än kan förekomma, då man läser därom i böcker, i verkligheten ter sig långt mindre anslående.

Häromdagen förde mina steg mig till Ulriksdal. Hur väl stämmer ej hvad jag nyss sagt in på det lilla hvita slottet, där det ligger halft förgätet, speglande sin svarta spira i Edsvikens lugna vatten, på en gång leende inbjudande och melankoliskt drömande.

Men det är icke i själfva slottet man återfinner den stämning hvarom jag talat, därtill är det alltför stillöst och litet imponerande, nej det är i parken man skall söka den, och här kommer den dig liksom själfmant till mötes. Hur oberördt af tiden är ej allt under de härliga träden! Oberördt, sade jag. Nej, tidens hand är aldrig sysslolös. Ibland faller den tungt och tar girigt ifrån, men ofta, liksom här, lägger den för hvart år till stället ett förskönande plus, och man råkar för hvarje nytt besök i förvåning öfver hur vackert det är.

De sekelgamla träden utveckla fritt sina kronor, det blir allt skuggigare och lummigare i de djupa alléerna, buskagerna växa allt frodigare, gräsmattorna synas friskare och rikare och blommorna, som pryda dem, prunka med sina härliga färger, utan att fråga efter att de numera äro till endast för att glädja någon enslig vandrare eller en anspråkslös söndagspublik.

Ståtligare lindalléer än på Ulriksdal får man leta efter. När de stå i blom och tusentals bin surra kring de blekgröna blomklarsarna, skall man söka hit ut. Lindblomsdoft och lustslottsromantik höra tillsammans, och aldrig känner jag denna på en gång söta och berusande blomlukt utan att i tankarna återföras till min barndoms glada Ulriksdal. I drottningallén, där lindarnas kronor mötas och bilda ett hvalf, falla skuggorna djupa. Här är stilla och tyst som i en kyrka. Slår man sig ned på en bänk, är det blott med långa mellanrum ens betraktelser störas af någon lustvandrare eller en trädgårdsdräng, sysselsatt med att vattna de vackra blomgrupperna framför slottet. Man har således godt tillfälle, om man har lust att låta fantasin vanka om i det förflutna. Så långt som till allongeperukernas och styfkjortlarnas, karusellernas och herdespelens tid, till tredje Gustafs dagar, dit det fordras historiska kunskaper och beläsenhet jämte fantasi för att nå, behöfver man inte gå. Men har man haft sin barndom in i 50—60-talet och ha ens ungdoms glada somrardagar förflutit i omedelbar närhet till lustslottet vid Edsvi-

kens strand, behöfver man icke ransaka någon annan historisk urkund än sitt minne för att kalla fram en och annan bild från ett typiskt Ulriksdal, jag menar Karl den femtondes.

Hvad skulle de ej allt ha att berätta, de uråldriga lindarna i drottningallén! Kanske de liksom jag minnas en viss liten episod, som en gång utspeltes under deras gröna hvalf? Det var i slutet af augusti 1859. Två små flickor spatsera en afton i Ulriksdalsparken med ett par äldre damer. I drottningallén möta de en annan liten jämnårig flicka, åtföljd äfven hon af ett par damer. Denna lilla flicka är klädd i en svart barégeklädning med många yfviga volanger enligt tidens mod, på hufvudet bär hon en stor schäferhått med långa fladdrande svarta band, i handen en liten hvit videokorg, fylld med persikor och blå drufvör. Hur de förstnämnda små flickorna voro klädda och hvad de för öfrigt buro för attributer, det ha nog de gamla träden ej lagt på minnet. De voro ett par vanliga små flickor, utan någon som helst betydelse, som gingo i skola i staden om vintern och om sommaren bodde på sommarnöje med sina föräldrar i närheten af slottet.

Men flickan i den svarta barégeklädningen, henne hade Ulriksdals lindar allt skäl att minnas, ty det var prinsessan Lovisa, Karl den femtondes dotter, hela landets *lilla sessa*, och det var efter sin farfader, den goda kung Oscar I, hon nu bar sorgkläder.

De små flickornas följeslagerskor voro bekanta och snart, utan vidare ceremoni, var presentationen gjord. Prinsessan bjöd på drufvorna ur sin korg — den tiden en sällsynt delikatess — och efter en stund var leken i full gång. Nog böra de gamla lindarna ha susat ett uppmuntrande eko åt de friska skratt, som genljödo under deras hvalf, och gladt sig åt att lilla sessan en gång likt andra barn fick roa sig otvunget och barnsligt, fast de väl emellanåt betänksamt torde ha skakat sina kronor åt de små leksystrarnas åsidosättande af all hofetikett, då de vid kappsprungning och andra täflingslekar icke räknade för rof att låta prinsessan dra det kortaste strået.

Men nu skulle *hon* visa *dem* sitt stora konststycke. Öfver en af de små kanalerna var kastad en spång. Kanalen var hvarken mycket bred eller mycket djup, ej heller spången mycket smal, men att utan hjälp balansera sig öfver till andra sidan var ett konststycke à la Blondin — åtminstone för en prinsessa. Långsamt, långsamt, under iakttagande af den största försiktighet vågar sig den lilla kungliga ekvilibristen ut öfver den gapande afgrunden; fjät för fjät går det, sakta, sakta, men nu står hon på andra sidan,

hälsad af de beundrande åskådarinnornas applåder. Så tillbaka samma väg och på samma sätt. Konststycket är utfördt, och prinsessan mottog rodnande af stolthet och glädje lyckönskningar för sin märkvärdiga skicklighet. Att de andra små flickorna i ett par skutt taga samma hinder väcker emellertid till deras förvåning ingen vidare uppmärksamhet.

Så förflöt en timme eller par. Då slår klockan i slottstornet några slag. Kammarfrun ger en vink, lilla sessan afbryter tvärt sin lek, räcker vänligt handen till afsked åt de små lekkamraterna och snart har hennes luftiga svarta klädning försvunnit mellan träden. De andra två stå förbluffade: vara prinsessa och behöfva lyda utan ett muck och sluta leken just då det var som roligast för att gå hem och lägga sig! Hade de varit prinsessor så..... Men de gamla lindarna visste bättre. De hade växt upp i hofluft och deras sekelgamla erfarenhet hade lärt dem, att en kungadotter har t. o. m. sina lektunder afmätta efter hofetikettens klocka och att den som är bestämd att befalla först måste öfva sig i lydnadens stränga skola. Men så långt i lefnadsvishet hade ej våra små borgarflickor hunnit.

* * *

Den här relaterade lilla episoden, flyktig likt den sommarfläkt som far fram i lindarnas kronor, tilldrog sig på den tid då Ulriksdal ännu ej nått den glans det sedan under loppet af följande tiotal skulle få, då Karl den femtonde med sin konstnärliga sans af detta sitt älsklingsställe skapade ett litet paradiset, en äkta perla, vacker genom sig själf, men dubbelt så genom sin leende, dyrbara infattning. Hit flyttade hofvet regelbundet hvarje sommar och här i en jämförelsevis trång och obekväm bostad hade de kungliga sitt sommarnöje. Och hela grannskapet kände sig på ett eget intimt sätt så förtroligt med den kungliga grannfamiljen, nästan som om dess medlemmar varit allas umgängesvänner och bekanta. Man såg dem ju år från år komma tillbaka, liksom man själf för hvarje sommar drog hit från staden. Hvarje dag kunde man vara säker på att möta kungens ståtliga gestalt på vägarna omkring slottet, liksom drottning Lovisa och lilla sessan ofta sågos spatsera i parken; ett vänligt leende och en nick besvarade alltid ens lilla tafatta, allt annat än hofmässiga nigning. Så var det festerna: en främmande ambassad, en militärrevy, ett bröllop vid hofvet. Med måste man. Vi barn kläddes i våra bästa nättelduksklädningar och finaste broderade byxhållkar och så gick man en corps för att se på stäten.

*

Sommarens stora evenemang var dock midsommaraftonen och dansen kring majstången. Det var ett nöje, hvori hela trakten deltog, från kungen till den simplaste ställdräng. På den gröna ången midt för stallbyggnaderna restes majstången, ett väldigt träd, klädt med löf och omviradt med blommor. Ett dansgolf lades omkring stången och här tråddes dansen lusteliga vid regementsmusikens toner. Det var i ordets bokstafliga bemärkelse en blandad societet. Kungen och drottningen, hofdamer och hofherrar, fina fröknar och mamseller, dalkullor och jungfrur, löjtnanter och kadetter, gardister, drängar och stallknektar, kungens piprensare Tockson, svart och ullhårig, prins August, glad och gemytlig. Ingen var för högt uppsatt eller för lågt ställd för att ej kunna vara med på balen. Och de förstnämnda hade säkert icke minst roligt.

I den ofantliga, om midgårdssormens slingringar påminnande långdansen kunde alla, som hade kurage att hugga sig in, vara med. Här sågs lilla sessan, nu uppväxt till en lång, smärt ung dan, hvitklädd och med blåklintskrans på håret, midt i kedjan, infattad i några skyddande länkar af hofdamer. Här hugger prins August sig in mellan en lång rad med dalkullor, några kadetter följa exemplet. Piprensaren, balens primo amoroso, bildar en skinande svart fläck midt bland en mängd jungfrur, och hans granna turkiska livré gör en lysande effekt mellan hvita hufvuddukar och ljusa kattungskjolar. Hyrkuskar, som skjutsat något härskap från Stockholm, blanda sig gladeligt i dansen och deras fotsida rockar fladdra för vinden; bonddrängar och gardister tränga sig helt ogeneradt in bland en flock fina stockholmsmamseller i hvita garibaldilif och vida, pösande taftsklädningar. Men ingen krusar på midsommaraftou. Om hvita glacéhandskar svärtas af grofva bondnäfvar, gäller det bara att hålla god min. All prisnosighet liksom all sorg är bortlagd för dagen och de kungliga äro de första att gifva exemplet. För öfrigt förekommo många personer med klingande och berömda namn vid majstångsfesten, hvarom den tidens krönikor nog veta att berätta, och den traditionella kungliga midsommardansen vid Ulriksdal har som bekant haft många skildrare både i ord och bild, liksom det glada minne jag här som flyktigast återupplifvat säkert af mången som var med på ett mycket bättre sätt kan kompletteras.

Ja, detta var från de glada Ulriksdalsomrarna. Sedan kommo andra, mindre glada, skuggorna började breda sig kring det leende slottet, det blef tystare i alléerna, midsommardansen inställdes. Ulriksdals blida härskarinna var den första som gick bort. Så kom

den sista sommaren, då det lilla lustslottets kunglige herre blott på ett kort besök gästade sitt älskade Ulriksdal, innan han drog bort till främmande land för att söka den hälsa, som icke kom åter. Och han själf kom ej heller någonsin tillbaka, och så var *det* kapitlet i Ulriksdals historia afslutadt.

Allt detta kommer nu så lifligt för ens minne, då man vandrar i de gamla kända alléerna och fördjupar sig i parken, där kanalernas grunliga vatten precis som fordom omsluter de små mystiska »Kärleksholmarna», lika fuktiga och myggomsvärmade som för 40 år sedan. Men äfven för dem som tillhöra ett yngre släkte och för hvilka inga hvarken glada eller vemodiga idéassociationer äro förknippade med platsen, är Ulriksdal ett ljufligt ställe, som väl förtjänar att besökas och i hvars park man kan drömma bort en stilla sommarafton.

L. D—n.

En Drömmares visor.

(Ur *Henri-Frédéric Amiels* diktsamling *Four à jour*, Paris 1880.)

Vid uppvaknandet.

*Hvad är det som invid min bädd sig flockar,
när jag om morgonen slår ögat opp?
Det är de fiender, som sömnen lockar
till fred en stund, — bekymrens vilda tropp.*

*Med saknad minns jag hur det fordom kändes,
när än i glädjetakt mitt hjärta slog,
när full af löften var den dag som tändes
och full af lycka var den dag som dog.*

*En kyss var fordom hvarje gryningstimma,
en kyss på ögat, se'n jag slumrat trygg, —
och nu är dagens första gyllne strimma
ett piskrapp hvinande mot slafvens rygg.*

De två roddarna.

Mitt hjärta hör med kvalet nära hop,
 de lefva ständigt vid hvarandras sida.
 När kvalet somnar, tystnar hjärtats rop;
 när kvalet vaknar, börjar hjärtat kvida.
 Som fångar fjättrade med samma länk,
 som slafvar, hvilka samma piskslag snärta,
 och smidda fast vid samma roddarbänk,
 så ro de ständigt, kvalet och mitt hjärta.

Den sällsamma fågeln.

En sällsam fågel hjärtat är,
 af åtrå skälfvande och fruktan —
 det är rebelliskt mot all tuktan,
 och dock dess flykt mot snaran bär.
 Sin ynnest nyckfullt det beskär
 och än det prisar, än det lastar,
 det hatar och det håller kär,
 det binder sig och bojer kastar,
 det nalkas tamt — och bort det hastar.
 En sällsam fågel hjärtat är,
 som alltid söker, aldrig rastar.

Än svekfullt och än mött af syek,
 det mellan ljus och mörker svingar:
 än flyr det skrämmt från älskogslek,
 än sveder kärleken dess vingar.
 Sin fångenskap i sång det klär,
 men släpps det ut, så tystnar sången.
 En sällsam fågel hjärtat är,
 som trives blott när han är fången.

Vår i själen.

Ur själens lönligaste gömma,
en irrgång dit ej ljuset når,
o under! nu jag känner strömma
en fläkt ifrån min flydda vår.

Min storhetsdröm, glömd och förskjuten,
min ungdoms irrande begär,
min skygga längtan, ängsligt slutet
som liljans kalk då natt är när;

Den ynglingsglöd jag ville bringa
till elden på det ädlas härd;
den håg, som brände mig, att svinga
mig uppåt mot en okänd värld;

De skatter jag så länge saknat,
det kära, som en gång mig flytt, —
har detta döda åter vaknat
och nalkas det mig nu på nytt?

Kan någon hägring så ha bländat
mitt forna hjärta, som jag mist,
att det sin långa landsflykt ändat
och vänder åter hem till sist?

Jag hör en röst inom mig jaka,
en eolston som dallrar spröd...
O kom tillbaka, kom tillbaka,
du som jag länge trott var död!

Och må din sång på nytt mig föda
att lefva om igen min vår.
Ja, väck min ungdom från de döda,
du drömbild ifrån flydda år!

Klara Johanson.

Alliance nationale de sociétés féminines Suisses.

I förbundsstaden Bern slöto delegerade från schweiziska kvinno-föreningar d. 26 Maj en allians till ömsesidigt skydd. Inbjudan och förslag till stadgar hade utfärdats af fyra initiativ-föreningar, nämligen *Union des femmes de Genève*, *Union des femmes de Lausanne*, *Union für Frauenbestrebungen* i Zürich och *Frauenkonferenzen zum Eidgen-Kreuz* i Bern.

Fastän själf löshäst, begaf jag mig i Dagnys intresse åstad för att bevittna tilldragelsen och kände mig hjärtans glad, att mina långt ifrån emanciperade landsmaninnor sent omsider kommit underfund med att organiserad sammanhållning blifvit en nödvändighet och att lokala föreningar med begränsade intressen gjorde klokt i att söka central anslutning med vidgad synkrets i likhet med andra nationers kvinnor, som bildat nationella och internationella förbund. Så nu är det gjordt — denna nutidsandens späda ättling lefver och hvilat stadd på tillväxt i Schweizervaggen.

Förutom delegerade från 40—50 föreningar infann sig i Hvita Korsets svartklädda palmsal kl. 11 f. m. en intressant svärm af stadens damer, till och med ett par manspersoner med grånad hjässa. Fyra de näpnaste tärnor i bernska bonddräkter, skimrande af sex-dubbla silfverkedjor, filigramspännen och styfva lentygsärmar, trippade omkring, logo med gropar i haka och kind under svarta spets-mössor och utdelade röd-hvita bandrosetter samt musiken till de sånger man ännade sjunga i kör. För att bryta isen och breda helgd öfver ett möte tillgripa schweizarna helst sina tändande fosterländska visor. Till en bekant melodi sjunger då hvar efter sin näbb på franska eller tyska. Sålunda uppstämdes först Grütli-sången, det var gifvet; längre fram kom sedan »Rufst du, mein Vaterland» — och sist klämde man till med Mozarts förbundskör ur Trollflöjten med åtskilliga textvariationer lämpade efter tillfället. Det gick visserligen i något släpande, psalmlikt tempo, men bra lät det ändå. Sången sitter i ovanskligt sedan skoltiden och följer en genom lifvet, om ock rösten detonerar eller är skroflig vorden.

I god tid hade jag fattat posten vid pressens bord och såg mig om i palmsalen, som erbjöd den treffligaste tafeln af demokratiskt samhällsskick i dess prydnad. Här sågos de sista franska moderna i vårdräkterna jämte form- och stilllösa söndagsgångkläder. Här syntes representanter från republikens arbetshärdar på alla områden

från den rödkindade folkskollärarynnan och den bleka fabriksbäcken till den väderbitna barnmorskan af den duktiga sorten, som ilar på kälke i bergstrakten, på velociped öfver högslätten till patienter på ensliga gårdar. Patriciskan af urgammal ätt sågs räcka sin fina, smala hand till hälsning utan spår af nedlåtande och denna omslöt af valkiga fingrar i ett kamratligt grepp.

Sorlet i bikupan öfverröstade störtregnet utanför de målade fönstren. Jag stod i vägen för en brådskande, klotrund gumma, som kom rullande på gången. Hon höll stilla, log mot främlingen, räckte fram sin rymliga svarta vante och sade: »*Ici on se serre la main!*»

Midtemot mig satt en i juridiken slängd matrona och förklarade för en kvinlig socialdemokrat från Zürich en tryckt petition till förbundsrådet om ändring af vissa lagparagrafer angående gift kvinnas äganderätt och fränskild hustrus namn samt begärde hennes namnteckning för sin förenings räkning.

»Peta själf dit namnet för mig med detsamma», ljöd det på bredt, godmodigt bygdemål. »Nog har jag godt reda på mig alltid, men med skrifningen går det ändå uselt».

Både i samspråket och debatten var det tydligt att det fransyska elementet är mera talträngdt och har lättare att uttrycka sig än det tyskt-schweiziska, som väger och väljer noga innan det öppnar mun.

I talarestolen stodo två presidentskor, ömsom tjänstgörande som talarinnor och tolkar. Ordföranden, fröken *Helena v. Milinen*, en älskvärd, aristokratisk personlighet, ryckte i sitt hälsningtal alla med, som kunde följa hennes rena klara tyska. Stackars de i tyskan okunniga från västra Schweiz, som gingo miste om det dråpliga talet med dess fina lekande humor.

Van som jag varit i Nya Världen att höra vältalighet från kvinnomun, att lyssna till mrs Livermore, miss Willard, mrs Lockwood etc., var det icke utan en viss beklämning, som jag för första gången i hemlandet motsåg tal af en schweizisk förkämpe i kvinnofrågan. Nu stodo där två och visade sig båda snart nog vara öfverdängare i konsten att tala på både tyska och franska.

Mlle *Camille Vidart* från Genève, som stod bredvid ordföranden lugn och ståtlig, talade ej endast rakt på saken med vid syn på frågan, utan hade en rent af förbluffande färdighet att blixtnabbt tolka tyska anföranden och motioner på elegant franska, utan förberedelse, med klart återgifvande och säkert grepp på andemeningen. Det skedde som ett lekverk och var i språkligt afseende en stor-

bragd. Endast bygdemålens mysterier trotsade hennes talang, om hon ej fick hjälp af ordförandens tillfälliga upplysningar. Hon var medveten om att tysk-schweizarna mycket allmänare vinnlägga sig om franskan än fransk-schweizarna om tyskan. Ej endast i praktiska frågor skulle sålunda alliansen blifva en föreningslänk, som erbjöd tankeutbyte med upplifvande kamratskap samt representation inför lagstiftande församlingen och utländska kvinnoföreningen, utan äfven skänka de allierade tillfälle att förkofra sig i hvarandras språk. Förbundet liknar ett alppass, förmedlande samfärdseln mellan eljes afstängda dalar.

Då vi äro skilda till språk, ras och religion, sålunda till lifs-åskådning, fordras framför allt *god vilja* att lägga bort vårt schweiziska misstroende, betonade fröken v. Mülinen, att låta alla källsprång och små bergbäckar af kvinnotankar och förmågor, som så gärna sina bort i sanden, rinna nedåt dalen och göra nytta i en stark ström, både hemma och i främmande länder, liksom Rhen och Rhône.

Den goda viljan i mulet väder, den kom det an på, yrkade ordföranden, hvilkens häntydan på den historiska »mjölksoppan vid Kappel» värkade uppkryande, enär romerska kyrkans, likaväl som Zwinglis och Calvins anhängare, voro representerade på mötet i Bern.

Det var 1529, då reformerta från Zürich och katoliker från hjärtat af edsförbundet stodo i blodig härnad emot hvarandra. Herdarna hade godt om mjölk, stadsborna öfverflöd på mat och bröd. Då bars en kväll af bergsborna en så mjölk till gränslinien och fienden inbjöds att komma med tilltugg. Och så äts mjölksoppa i allsköns sämja och munterhet och krönikan förmåler lurasom en framfusig herde, som vågat sig väl långt fram i sån medan han med skeden fiskade efter brödtärningar, fick sig en lekfull smäll på knogarna och en uppmaning från fiendens sida: »Ät du på din mark!» (*»Friss auf deinem Boden!»*) Borgmästaren i Strassburg, som råkade vara i lägret i fredsärenden, tycktes uppbygd af skådespelet och utbrast med tår i ögat: »Hvad ni schweizare ändå äro för ett underligt folk! Ni slåss — och ändå äro ni sams af gammal frändskap.»

Kanske viktigast af allt vore sämjan inom kvinnolägret just nu i det psykologiskt betydelsefulla moment, då rättsenheten skall på allvar införas och ändringar i lagar, som närmast beröra kvinnans väl som maka och moder, skyndsamt måste begäras af myndigheterna.

Af uppropet framgick hvilken mångfald af små föreningar som äga bestånd i den lilla republiken, mest bland de arbetande syst-

rarna, för att värna om brödföryärfvets intressen. Jämte allmännyttiga samfund i stor skala, välgörande föreningar, nykterhets- och sedlighetsförbund och litterära klubbar nämndes lärarinnornas och barnmorskornas organiserade skaror, till och med Frälsningsarméns Hallelujah-klubb — redan nu i första skedet en intressant mönsterkarta på kvinliga sträfvanden utom hemmets trånga horisont.

En rörande lyckönskan upplästes från en 70-årig gumma i *Chaux-de-fonds*, som följde det nyfödda förbundet med innerlig bön, beklagande att ej kunna vara med annat än i andanom och kännande med sig, att framtiden bar stora ting i sitt sköte.

»Inom själfva edsförbundet skall vår allians för kvinnan blifva ett slags fosterland i högre, andlig bemärkelse», mente mille Vidart.

Efter middagen samlades alla åter i palmsalen till diskuterande och omröstning af stadgarna. Det gick ovanligt lifligt till vid bestämmandet af paragraferna angående föreningarnes representation i förbundet och deras oantastade autonomi. Men hetsigare än någonsin blef debatten, då våra praktiskt och sparsamt anlagda republikanskor öfverlade om årsafgiften. Franska och tyska talarinnor sköto upp som svampar efter åskregn men yttrade sig alla i god ordning. Arbeterskorna utmärkte sig särskildt för att tala kort och rakt på saken, enär de ha reda på tidens värde vid samarbete.

Ett par skarpt utpräglade individualiteter fängslade under denna timme genom kontrasten mellan den olärda kvinnan af folket med hufvud på skaft och den vetenskapligt bildade, beresta och i lifvets skola utvecklade kvinnan. Den förra var just samma lilla sorgklädda gumma, med eldröd anstrykning i politiskt afseende, som erkänt, att hon inte var slängd i skrifning. Talförhet visade hon sig däremot äga med besked och en röst hvilkens styrka en härförare kunnat afundas henne. Medan hon stod där och talade på tarfligt bygdemål, räckte hennes krusflorsros på hatten knappast öfver de sittande grannarnas plymer, men i andlös tystnad höll hon församlingen fången genom sitt enkla ord. Hon visste, att det fanns en klyfta mellan hennes åsikter och flertalets, och ville ej gjuta olja på elden genom att orda därom. Sedan autonomi garanterats hvarje särskild förening inom förbundet, kände hon sig fri och ville ingå i alliansen som ombud för de fem föreningar hon tillhörde och se till, att årsafgiften ordentligt erlades, fastän hon redan för egen del måste med ett styft dagsverke förtjäna det femfaldiga belopp af 30 centimer i månaden, som arbetareföreningarna kräde af sina medlemmar. Gumman uppmuntrades med rundliga applåder för sitt

frimodiga tal, och hon satte sig med anmärkningen: »Så — nu har jag sjungit ut».

Ingen hade klappat hjärtligare än en delegerad med kortklippt, grått hår, blekt ansikte och en genomträngande, klok blick under guldglasögonen. Ofvantill var den lilla, svarta, spensliga figuren klädd som en karl. Vid inträdet hade jag tagit densamma för en i fruntimmerskongressen vilsegången katolsk präst. Då denna person begärde ordet under debatten, titulerades hon af ordföranden som doktor F., och jag erfor af min granne vid pressens bord, att det var en vida omkring i österlandet berest läkarinna, hvilkens öfverlägsna kunskaper och sunda omdömen vägde tungt i storstadskretsar och föreningslifvet. Ordet hade hon i sin makt och rådde bland annat förbundet att taga föredöme af karlarna beträffande organisationen, enär dessa ju i långliga tider haft öfning i dylika saker, medan vi ännu ha åtskilligt att lära oss i parlamentariskt skick. Sålunda vore det väl icke oäfvvet, tyckte hon, att representera föreningar i förbundet på samma sätt som nationen representerar i den lagstiftande församlingen, t. ex. med *en* ledamot på hvarje förening och därtill delegerade i förhållande till medlemsantalet.

Med åtskilliga tillägg och afvikelser från det första förslaget antogos stadgarna, hvarvid beslöts att en förening af minst 15 medlemmar äger rättighet att inträda i förbundet; att hvarje förenings självstyrelse garanteras; att enhällighet fordras vid omröstningar för att beslut skall äga laga kraft; att hvarje förening må utse flere delegerade, men blott en enda af dem vara röstberättigad; att årsafgiften, som föreslagits till 10 fr., skulle försöksvis under första året vara frivillig, med ett minimum af 1 kr., att orten för generalförsamlingen skiftar hvart tredje år och att styrelsen skall bestå af tre ledamöter ur en och samma stad — tills vidare Bern — samt två ledamöter ur andra kantonen.

Cécile Gohl.

Litteratur.

En drömmares dagbok (Fragments d'un journal intime) af *Henri-Frédéric Amiel*. Urval och öfversättning af *Klara Johanson*. Med ett företal af *Ellen Key*.

Företalet börjar så: »Denna bok är icke för alla, kanske icke ens för många. Den är endast för dem, hvilka kunna gripas af en brasas drama för dem hvilka en sommar dag i timmar kunna ligga i en hage, tjusade af fjädermolnens skiftande hamn; för dem hvilka kunna stilla försjunka i den stund då dagen dör och natten födes. . . Den hvilken icke förmår något af allt detta bör däremot icke försöka sig på denna bok, i hvilken man skall finna de nyss nämnda skådespelen upprepade i en själ»

Med fullt erkännande af ofvanstående vilja vi dock hoppas, att mången med underteknad vill våga försöket att taga känne-dom om föreliggande arbete. Och kunde nedanstående svaga ord för de djupa intryck boken gifvit den, som skrifer detta, i någon mån bidraga härtill, vore dessa rader ju ej alldeles förfelade.

Om »kritik» i vanlig bemärkelse kan här ej bli tal. Lika litet som man analyserar formen på brasans glöd och sommar-molnets gång, lika litet ställer man sig dömande eller bedömande inför den människosjäl, som enkel och sann blottar för oss det innersta af sig själf. Som inför det stora i naturen, likaså inför den verkliga individualiteten — vi stanna, bli stilla så som man blir det vid känslans fulla förståelse, där det vanliga »sunda förståndet» skulle stå kallt och oberördt.

»En drömmares dagbok» — en »Journal intime», kanske behöfves innebörden i båda språken för att ange innehållet i denna bok, där man ej kan tala om intresse, ty intet händer, ej om målningar, ty intet sättes i scen, ej om karakterer, ty där är bara en, författarens egen, och den »tecknas» ingenstädes, annat än med de drag läsarens egna intryck gifva den. Också säger förf. sig själf tycka »dessa dagboksblad verka enformiga». Han kallar dem en pilgrims reseanteckningar på lifvets väg, och han anser dem ej kunna vara till glädje för andra än honom själf och »till äfventyrs för dem, som efter hans tid intressera sig för en själs marschruta i en obemärkt ställning, fjärran från ryktbarhet och världsbuller». Och han tillägger: »dessa blad äro enformiga när mitt lif har varit det, de upprepa sig, när känslorna upprepa sig — det är alltid sanning, och sanningen är deras enda musa, deras enda motiv, deras enda plikt».

På sätt och vis ger man Amiel rätt i denna dom om enformigheten. Men icke så att förstå, som vore den det tomma, banala upprepande som träkar, utan tvärtom det slag af »enformighet», som med sin rika innebörd så fyller människosinnet, att man, för att återgå till företalets liknelse, stannar och njuter af en enda tanke,

liksom vi, njutande af hvart och ett för sig, låta sommarmolnen glida öfver oss ett och ett, utan något af det oroliga jäktet efter mera och nytt. Och denna den rika själens enformighet, som fått form i det fulla uttrycket af den individuella sanningen, den innehåller allt och berör allt. Intet är för denne tänkare för stort eller för litet att tänkas och kännas. »Vi äro alla visionärer, och hvad vi se är vår själ i tingen».

Och från mänsklighetens stora spörsmål till barnets enklaste fråga — från symfonin till visan — från orangeriet till den ensamma blomman, lägger han så utan förbehåll och utan anspråk sina visioner fram för oss, blött att vi märka, att han som alla Faust-naturer känner ömmost för den rena enkelheten och att hans hjärta skulle skälfa inför oförståendet och den kalla viljelösa kritiken. Vi måste förstå meningen i den hemliga bönen: »att lämna det djupaste och hemlighetsfullaste af sitt väsen och sin personlighet till ett lägre pris än den absoluta ömsesidigheten, det är profanation».

Han är en enkel och dock af otaliga motsatser sammansatt natur. Han är en drömmare utan konturer för sitt lif. Han är en ensam människa. Och i allt detta lär han oss dock, utan spår af didaktik, att vi kunna lefva och att vi kunna se lyckan utan allt det som vi få ge tappt på i lifvet och att den enkla reskosten af »plikt och några starka kärleksband» är den hälsosammaste och på samma gång den som säkrast hjälper vår andliga fysik fram genom den kroppsliga tillvarons dunkel. »Föraktä inte din ställning; det är där du har att handla, lida och segra. På alla punkter af jorden är man lika nära himlen och oändligheten».

Fredrika Bremer säger på något ställe i *Hemmet*: »Man och kvinna: — det ordas mycket, särdeles i romaner, om mannen och kvinnan såsom skilda väsen. Hur det är — människor äro de båda, och det är som människor, som moraliska, kännande och tänkande varelser, som de förnämligast verka på hvarandra och på lifvet. Deras sätt, deras medel äro skiljaktiga, och det är denna olikhet, som under ömsesidig välvilja, ömsesidigt sökande att förljufva hvarandras lif frambringa något ljuft och fullkomligt» — — — — Så kan man finna hos individer af skilda kön, skilda nationer och tider detta eviga drag af samhörighet och förståelse mellan de djupt kännande själarna, som för min tanke öskt ställde dessa båda, den schweiziske drömmaren och den svenska kvinnan, bredvid hvarandra i samma sträfvan och samma längtan att kunna bringa världen ett fjät närmare dess fullkomning. I allt hvad Amiel säger om kvinnan går ett drag af längtan efter den värme och ro, som blir det »ljufva, harmoniska» resultatet af denna innerligaste art af samhörighet, den mellan en manlig och en kvinnlig själ. Amiel utropar: »Kärleken, den sublimes, enda och okuffiga, leder rakt till randen af den stora afgrunden, ty den talar omedelbart om oändlighet och evighet. Den är i högsta grad religiös. Den kan till och med bli religion. När allt omkring en sviktar, vacklar, skälver och förmörkas — — —

när världen endast är dikt eller trolleri och universum en drömbild — — — hvilken fast punkt återstår då för mannen? En kvinnas trofasta hjärta. Där kan han stödja sitt hufvud att hämta nytt mod till lifvet — — — och, om han så måste, för att dö i frid med en välsignelse på läpparna — — —». Det förefaller honom, säger han, som om, ifall han för sin del funne sin »like och sin enda ledsagerska», allt annat skulle falla honom till på köpet.

Men när en man gör ett sådant erkännande, kan man nästan veta, att kommer uppfyllelsen honom icke i möte, vågar han själf icke gripa efter den af fruktan att misslyckas, desillusioneras och såras till döds. Man anar detta vid sådana tankar som dessa: »Om äfven alla element tänkas vara gemensamma för människorna, finns det ändå ett som skiljer dem åt, det är idealet. — — — Man måste älska med samma kärlek, tänka med samma tanke för att undgå ensamheten», — — — och detta att »den ömsesidiga aktningen innebär grannlagenhet och återhållsamhet i själfva ömheten, omsorgen att bevara det största möjliga mått af frihet hos dem, hvilkas lif man delar».

Om vi, när vi möta sådana naturer som dessa båda, kunde lära af dem, kvinnan att icke ängsligt gömma, mannen att icke blygas öfver tillvaron af detta gemensamma inre, som trots allt finnes hos oss, men som ännu fått och får se dagen blott hos snillen eller högst på slump hos vanligt folk, så kanske vi skulle finna att det hittills så befastade »svalget» mellan könen ej är så oöfverkommeligt och den gemensamma lyckan ej så omöjlig att nå, den lycka som Amiel anser innebära läkekraft, vida öfverträffande all läkekonst.

Och genom det ömsesidiga »talet» skulle vi då också kunna nå fram till tystnaden, den stora, visa tystnad som är summan af all förståelse, som sluter i sig den heliga såväl sorgen som glädjen. »Hjärtat finge», som Amiel uttrycker det, »utan att störas och afkylas af talet koncentrera sig kring sin känsla, som det värmer och beskyddar; dess lycka finge vara begrundande och tyst; det finge lyssna till sina slag, njuta med andakt sig själf».

* * *

Utrymmet i en enkel anmälan är för knappt och undertecknad är ej häller »mannen» att inlåta sig på granskning af Amiels filosofi, af hans slående karaktersteckningar af olika nationer, af hans litterära och musikaliska resuméer, och det är svårt att välja ut bråkdelar att uppmärksammas i denna koncentrerade samling tankevärderna. Vi få som sagdt hoppas att det lilla, som här kunnat sägas, ändock skall komma att locka någon att taga del af det hela, hvilket bör bli ännu en stor källa till njutning, då detta den främmande författarens främmande tungomål är så öfverflyttadt på vårt eget språk, som här är fallet. Verkliga förhållandet är att allt främlingskap absolut upphör i denna glänsande öfversättning, där intet

ord verkar sökt eller stötande utan fullt faller tillsammans med sin innebörd. Man glömmet helt enkelt bort nationaliteten för att se blott den fullständigt lefvandegjorda människan. Och man önskar alla författare den lyckan att bli så behandlade som Amiel här blifvit det, då deras arbeten skola söka sig väg i främmande land.

K. B.

Föreningsmeddelanden.

Pris vid världsutställningen i Paris. Fredrika-Bremer-Förbundet har vid årets världsutställning blifvit hedrad med tvenne pris. I grupperna för »sambällsekonomi, hygien, fattig- och sjukvård m. m.» har Förbundet såsom enda pristagare i klassen för *ätgärder till medborgares bästa* erhållit *silfvermedalj*. Silfvermedalj har likaledes tillerkänts *Fredrika-Bremer-Förbundets Dräkttreförörening* i gruppen »uppfostran och undervisning».

I den förstnämnda gruppen, klassen »för fattig- och sjukvård» har *Föreningen för välgörenhetens ordnande* erhållit *guldmedalj*.

Föreningen *Handarbetets vänner* har erhållit tvenne *guldmedaljer*, för mattor, tapisseri m. m. samt för spetsar, broderier m. m.

Från skilda håll.

Bildade kvinnor inom hospitals-sjukvården. Af en person, som under en följd af år ägnat sin verksamhet och sitt intresse åt vården af sinnessjuka, har gjorts den framställningen, att bildade kvinnor, mer än hvad nu är fallet, måtte ägna sig åt denna art af sjukvård. De sköterskor, som nu finnas å hospitalen, skrifer nämnda person, rekryteras ur tjänsteklassen och kunna ej användas till annat än vakterskor. Något intresse för sitt kall ådagalägga de icke, utan antaga dessa platser endast för den höga lörens skull. Första klassens patienter isynnerhet måste känna det svårt att skötas af obildade tjänstekvinnor och vid tillfrisknandet höras de ofta klaga öfver att ej ha blifvit förstådda af sköterskorna. Önskligt vore det därför, att bildade kvinnor ville ägna sig åt sinnessjukvården

Till Fredrika-Bremer-Förbundet insänd periodisk litteratur 12 juni—5 sept. 1900.

Svensk:

Eira n:r 11—16.
Folkskolans barntidning n:r 25—26.
Helsövännen n:r 11—17.
Hemtrefnad n:r 24—25.
Hemåt n:r 6—9.
Idun n:r 24—34.
Jordmodern n:r 6—8.
Kyrklig tidskrift n:r 5—7.
Läsning för hemmet n:r 2—3.
Nordisk tidskrift n:r 4.
Nya bokhandelstidningen n:r 24—35.
Nya kyrkans tidning n:r 6—8.
Ord och bild n:r 5—8.
Pedagogisk tidskrift n:r 3—6.
Saga n:r 12—14.
Sedlighetsvännen n:r 3.
Slöjdundervisningsbladet n:r 6.
Svensk bokhandelstidning n:r 24—35.
Svensk damtidning n:r 24—35.
Svensk lärartidning n:r 23—35.
Svensk musiktidning n:r 11—12.
Varia n:r 6—8.

Finsk:

Finsk tidskrift n:r 6—8.

Norsk:

Husmoderen n:r 18—24.
Nylænde n:r 12—17.
Urd n:r 23—34.

Dansk:

Bog og Naal n:r 6—8.
Kvinden og Samfundet n:r 22—35.
Kvindernes Blad 7 juni—30 aug.

Tysk:

Blätter des Badischen Frauenvereines n:r 12—16.
Deutsche Hausfrauenzeitung n:r 25—36.
Die Frauenbewegung n:r 12—17.
Dokumente der Frauen n:r 6—11.
Monatsbericht des Vereins christlicher Lehrerinnen n:r 7—9.
Neue Bahnen n:r 12—17.

Engelsk:

The Englishwoman's Review n:r 3.
The Nurses' Journal n:r 6—8.
The Nursing Record n:r 637—648.
The Woman's Journal n:r 21—33.

Fransk:

La Femme n:r 12—14.
L'Humanité Nouvelle n:r 7—8.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

1911
1912
1913
1914
1915
1916
1917
1918
1919
1920
1921
1922
1923
1924
1925
1926
1927
1928
1929
1930
1931
1932
1933
1934
1935
1936
1937
1938
1939
1940
1941
1942
1943
1944
1945
1946
1947
1948
1949
1950
1951
1952
1953
1954
1955
1956
1957
1958
1959
1960
1961
1962
1963
1964
1965
1966
1967
1968
1969
1970
1971
1972
1973
1974
1975
1976
1977
1978
1979
1980
1981
1982
1983
1984
1985
1986
1987
1988
1989
1990
1991
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
2005
2006
2007
2008
2009
2010
2011
2012
2013
2014
2015
2016
2017
2018
2019
2020
2021
2022
2023
2024
2025

— C. E. Lagerström —
FREJA-MAGASINET
STOCKHOLM

Lager af **Sybehör & Modevaror**
OBS! Order från Landsorten exp. skyndsamt.

Stockholms Dagblad.

Sveriges innehållsrikaste och jemförelsevis prisbilligaste tidning.

Rikhaltig Literaturafdelning.

Morgon- och afton-tidning.

Alltså snabbaste nyheter två gånger om dagen.

Aftontidningen med utslutande nytt innehåll på alla afdelningar.

— Prenumerationspris —

Stockholmsupplagan:

för år**15:—** för kvartal **4:25**
» halft år **8:—** » månad **1:50**

Landsortsupplagan:

för år**10:—** för kvartal **3:—**
» halft år **6:—** » månad **1:—**

Hygieniska Skodon tillverkas för Herrar, Damer och Barn.

OBS.! Prisbelönta af Dräkt-Reformföreningen.

Skodon tillverkas äfven efter modern fason.

☛ Allt arbete utföres noggrannt och af bästa material. ☛

Reparationer verkställas väl och på bestämd utlofvad tid.

P. GUST. PETTERSSON,
52 Drottninggatan 52.

Å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, Stockholm, 54 Drottninggatan,

finnas anmälda kvinnliga arbetssökande såsom: lektionsgifvare i olika ämnen, svenska och utländska lärarinnor för hem och skolor, kontors- och skrif-biträden, bonner, husföreståndarinnor, sällskap och biträden i hem, föreläserskor, gymnaster, sjuksköterskor m. fl.

Sjuksköterskor

med goda betyg öfver genomgångna lärokurser och utöfvad praktisk verksamhet finnas anmälda å Fredrika-Bremer-Förbundets Byrå, 54 Drottninggatan, 1 tr. — Allm. Tel. 48 16. Riks Tel. 27 62.

Annonser för DAGNY

upptagas af

fröken Ingeborg Bergström, 31 Östermalmsgatan 31.

Anmälan.

Dagny utkommer **1900** med 20 häften, utgörande minst 28 tryckark.

Priset för hel årgång:

För medlemmar af Fredrika-Bremer-Förbundet ... kr. 3,50.

För icke medlemmar af Fredrika-Bremer-Förbundet » 5,00.

Förbundsmedlemmar prenumerera å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, 54 Drottninggatan, personligen eller medelst postanvisning. Icke förbundsmedlemmar kunna prenumerera dels vid alla postanstalter i riket, dels på förbundsbyrån, dels äfven hos hrr bokhandlare.

Lösnummer kunna erhållas å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå till ett pris af 30 öre för enkelhäfte.

BARNÄNGENS antiseptiska **Vademecum**

för **munnens, tändernas** och **hudens vård** m. m.

På begäran af Aktiebolaget Barnängens Tekniska Fabrik har jag inköpt prover af några i handeln förekommande, koncentrerade munvatten: Vademecum, Dentolin, Stomatol, Gahnelit, Azymol och Aseptol och anställt jämförande undersökningar öfver deras förmåga att döda bakterier och att hindra bakteriers utveckling. Dessa undersökningar hafva skett under ensartade förhållanden för de olika munvattnen, såväl hvad beträffar munvattnens utspädningsgrad och temperatur som metoden för undersökningarna och de använda bakteriekulturernas motståndskraft.

Resultaten af dessa undersökningar framgå af nedanstående tabeller:

I. 2 % lösning af munvattnen.

Vademecum dödade i regel Tyfusbacillen på 1 min., Difteribacillen på 1 min.
Dentolin » » » » » 1-2 » » » 2-3 »

II. 1 % lösning af munvattnen.

Vademecum dödade i regel Kolerabakterien på 1 min., Difteribacillen på 2 min.
Dentolin » » » » » 1 » » » 3-4 »
Gahnelit » » » » » 1 » » » 4 »
Stomatol » » » » » 1-2 » » » 4 »
Azymol » » » » » ej på ½ tim., » » » ej på 1 tim.
Aseptol » » » » » ej på 24 tim., » » » ej på 24 tim.

Stockholm den 11 Juni 1899.

Germund Wirgin,

Leg. Läkare, Amanuens v. Karol. Institutets hyg. afdeln.

Adresser:

Fredrika-Bremer-Förbundet: Drottninggatan 54.

Rikstelefon 27 62. Förbundets byrå öppen 11-4. Allm. tel. 48 16.

F. V. O. Centralbyrå: Stora Nygatan 36

Rikstelefon 15 46 — Allm. telefon 27 15

är under vintern öppen alla helgfria dagar, utom lördagar, kl. 10-4.

För hjälpsökande kl. 1/10-11.

Föreningen Handarbetets Vänner: Brunkebergstorg 18.

Öppet 10-4.

Stockholm, Aftonbladets tryckeri, 1900.